

วัคซีนเพื่อคน เพื่อชาติ หยุดโควิด – 19 เพื่อชาติของเรา

วิเคราะห์ตามหลักโยนิโสมนสิการสู่การปฏิบัติจริง

The Vaccines for People for The Nation Stop Covid-19 Analysis Thingking

to The Principle of Yonisomanasikarn to Practicality

รัชฎากร เอี่ยมอำไพ

Ratchadakorn Aimampai

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

Faculty of Social Sciences Mahamakut buddhist university, Thailand

Corresponding Author E-mail: Meennayha@gmail.com

Retrieved: September 24, 2023; Revised: November 16, 2023; Accepted: December 8, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดหลักพระพุทธธรรมตามหลักโยนิโสมนสิการให้นำไปสู่การปฏิบัติได้จริง คือ เรื่องราวที่เก็บเข้ามาแล้วในภายในลักษณะที่พึงสังเกตอย่างอย่างหนึ่งของการรับรู้ด้วยโยนิโสมนสิการ คือ การรับรู้ที่ถูกต้องตามเป็นจริงเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการพิจารณาด้วยสติสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะกับสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในปัจจุบันที่ยังมีการระบาดของโรคอย่างต่อเนื่องไปทั่วโลก ทำให้ทุกประเทศได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นอันมาก ประชาชนทั่วโลกควรได้รับการฉีดวัคซีนโควิดป้องกันเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้ตนเองและสามารถสร้างภูมิคุ้มกันหมู่ได้ สำหรับในประเทศไทยมีข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการฉีดวัคซีนโควิดที่มีทั้งข้อมูลด้านบวกและด้านลบทำให้ประชาชนเกิดความสับสนวิตกกังวลในการตัดสินใจว่าจะรับการฉีดวัคซีนดีหรือไม่จึงจำเป็นที่จะต้องนำหลักธรรมโยนิโสมนสิการไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง เพื่อการตัดสินใจที่เหมาะสมต่อตนเองและส่วนรวมเป็นสำคัญ

คำสำคัญ: การนำไปปฏิบัติ, ฉีดวัคซีน, โยนิโสมนสิการ

Abstract

this academic article The objective is to present the concept of the Buddha Dharma according to the principle of Yonisomanasikarn to be put into practice, the stories that have been collected within one of the noteworthy characteristics of perception with Yonisomanasikara, name the correct perception according to It is true for information for conscious consideration that can be useful in life. Especially with the current situation of the coronavirus disease 2019 outbreak that continues to spread throughout the world. causing

all countries to be affected greatly economically and socially People all over the world should be vaccinated against the coronavirus in order to build their immunity and be able to build a group immunity. In Thailand, there is information about coronavirus vaccination, both positive and negative, causing people to be confused and worried in deciding whether to be vaccinated or not. Therefore, it is necessary to put the principle of Yonisomanasikara in real practice. for making decisions that are appropriate for oneself and the public.

Keywords: Implementation, Vaccination, Yonisomanasikarn

บทนำ

โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID-19)) พบครั้งแรกที่สาธารณรัฐประชาชนจีน ประมาณปลายเดือนธันวาคม 2562 และพบผู้ป่วยในหลายประเทศทั่วโลก จนกระทั่งเมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2563 องค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นโรคที่มีการระบาดใหญ่ไปทั่วโลก (Pandemic) ในส่วนของการระบาดของโรคโควิด-19 ในประเทศไทยเริ่มตั้งแต่วันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2563 โดยเป็นประเทศแรกที่มีผู้ป่วยยืนยันของโควิด-19 นอกจากประเทศจีนจำนวนผู้ป่วยยังมีไม่มากนัก จนกระทั่งมีจำนวนเพิ่มขึ้นตลอดเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 โดยมีผู้ป่วยยืนยัน 40 รายเมื่อสิ้นเดือน และจำนวนผู้ป่วยเพิ่มขึ้นมากในกลางเดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 ซึ่งมีการระบุสาเหตุจากกลุ่มการแพร่เชื้อจากหลายกลุ่ม ซึ่งกลุ่มใหญ่สุดเกิดขึ้นในการแข่งขันชกมวยไทย ณ สนามมวยเวทีลุมพินี เป็นการระบาดของโรคโควิด-19 ระลอกแรก ต่อมาได้เกิดมาได้เกิดการระบาดระลอกใหม่โดยเป็นกรณีตลาดกุ่มง่วงจังหวัดสมุทรสาคร และในต่างประเทศที่เกิดการระบาดอยู่แล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา บราซิล อินเดีย บังกลาเทศ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ รูปแบบของการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ระลอกใหม่ มีความแตกต่างจากการระบาดในระลอกแรก ทั้งในแง่ความเร็วของการแพร่ระบาดของเชื้อและความรุนแรง มีจำนวนผู้ติดเชื้อเฉลี่ย 175 รายต่อวัน ในขณะที่การระบาดในระลอกแรกพบผู้ติดเชื้อเฉลี่ย 15 ราย ต่อวัน แต่ยังไม่ผู้เสียชีวิตจากการระบาดระลอกใหม่ ในขณะที่การระบาดในระลอกแรกพบผู้เสียชีวิต 60 ราย ในปัจจุบัน รูปแบบของการระบาดในระลอกใหม่ เริ่มเปลี่ยนแปลงจากการระบาดเป็นกลุ่มก้อน มาเป็นการติดเชื้อภายในครัวเรือนหรือผู้สัมผัสใกล้ชิด ซึ่งส่วนใหญ่ เกิดจากการสัมผัสผู้ติดเชื้อที่ไม่มีอาการ ดังนั้น รูปแบบการควบคุมโรค ต้องมีความรวดเร็วสามารถควบคุมการแพร่เชื้อแบบกลุ่มก้อน หรือในฝูงชนแออัด มีมาตรการที่จะสามารถตรวจจับการแพร่ระบาดในกลุ่มก้อนใหม่ รวมถึงมีความเข้มข้นของมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม เพื่อจำกัดการแพร่ระบาดให้อยู่ในวงเล็ที่สุด (ศิริกร โพธิ์จักร, 2464)

การดำเนินงานของไทยต่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2563 ได้มีการจัดตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Center for COVID-19 Situation Administration – CCSA) และได้มีการดำเนินการตามมาตรการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการคัดกรองผู้เดินทางเข้า-ออกประเทศขณะเดียวกันในสถานพยาบาลมีการคัดกรองบุคคลต่าง ๆ อาทิ ผู้ที่มีไข้ และอาการระบบทางเดินหายใจอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 19 รวมถึงวิธีการป้องกันและดูแลสุขภาพตนเองพร้อมทั้งเปิดช่องทางการรับเรื่องราวร้องเรียนจากประชาชน และรัฐบาลได้มีการปรับลดงบประมาณรายจ่ายเพื่อนำมาเป็นเงินสมทบในการแก้ปัญหา และมีมาตรการ ปรับลดค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ของประชาชนที่มีต่อภาครัฐเพื่อลดภาระของประชาชน เช่น การขยายระยะเวลาการชำระภาษีประจำปี ลดอัตราดอกเบี้ยเงินสมทบประกันสังคม เป็นต้น (กลุ่มงานสหภาพสมาชิกรัฐสภาเอเชียและแปซิฟิก, 2019)

กลุ่มเป้าหมายและระยะการดำเนินงานให้วัคซีน

กลุ่มเป้าหมาย: คือบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขด้านหน้าทั้งภาครัฐและเอกชน บุคคลที่มีโรคประจำตัว เช่น โรคทางเดินหายใจเรื้อรังรุนแรง เช่น ปอดอุดกั้นเรื้อรัง และโรคหอบหืดที่ควบคุมได้ไม่ดี โรคหัวใจและหลอดเลือด โรคไตเรื้อรังระยะ 5 โรคหลอดเลือดสมอง โรคเมะเร็งทุกชนิดที่อยู่ระหว่างเคมีบำบัด รังสีบำบัด และภูมิคุ้มกันบำบัด โรคเบาหวาน โรคอ้วน ที่มีน้ำหนักมากกว่า 100 กิโลกรัม หรือ BMI มากกว่า 35 กิโลกรัมต่อตารางเมตร และ ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมโรคโควิด 19 ที่มีโอกาสสัมผัสผู้ป่วย

ระยะที่ 2 เมื่อมีวัคซีนมากขึ้น และเพียงพอ

กลุ่มเป้าหมายในระยะที่ 1 บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขอื่นๆ ที่นอกเหนือจากด้านหน้า ผู้ประกอบอาชีพภาคการท่องเที่ยว เช่น พนักงานโรงแรม สถานบันเทิง มัคคุเทศก์ นักกีฬา ผู้เดินทางระหว่างประเทศ เช่น นักบิน/ลูกเรือ นักธุรกิจระหว่างประเทศ ประชาชนทั่วไป นักการทูต เจ้าหน้าที่องค์กรระหว่างประเทศ นักธุรกิจต่างชาติ คนต่างชาติพำนักระยะยาว แรงงานในภาคอุตสาหกรรม ภาคบริการ (กรมควบคุมโรค, 2564)

ข้อมูลจากสถาบันวิจัยวัคซีนแห่งชาติ ในแต่ละยี่ห้อ มาให้ดังนี้

1. วัคซีนแอสตราเซนเนกา มีแผนการจัดหาทั้งสิ้น 61 ล้านโดส ทำสัญญาเรียบร้อยแล้ว มีการทยอยส่งมอบให้ไทยตั้งแต่เดือนเมษายน 2564 นำเข้าโดยสถาบันวัคซีนแห่งชาติและกรมควบคุมโรค
2. วัคซีนซิโนแวค ส่งมอบแล้ว 6 ล้านโดส ได้รับบริจาคจากรัฐบาลจีน 1 ล้านโดส จัดหาเพิ่มเติม 10-15 ล้านโดส (ทยอยส่งมอบเดือนละ 2-3 ล้านโดส ตั้งแต่เดือนมิถุนายน เป็นต้นไป) ในภาพรวมจะมีทยอยส่งมอบตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2564 นำเข้าโดยองค์การเภสัชกรรม และกรมควบคุมโรค
3. วัคซีนไฟเซอร์ อยู่ระหว่างเจรจาเงื่อนไขในสัญญา จัดหา 20 ล้านโดส คาดว่าจะทยอยส่งมอบภายในไตรมาส 3 ของปี 2564 นำเข้าโดยสถาบันวัคซีนแห่งชาติ และกรมควบคุมโรค

4. วัคซีนจอห์นสัน แอนด์ จอห์นสัน อยู่ระหว่างเจรจาเงื่อนไขในสัญญา จัดหาจำนวน 5 ล้านโดส คาดว่าจะทยอยส่งมอบให้ภายในไตรมาส 4 ของปี 2564 นำเข้าโดยสถาบันวัคซีนแห่งชาติ และกรมควบคุมโรค สำหรับวัคซีนป้องกันโรคโควิด-19 อีก 3 ยี่ห้อ ที่อยู่ระหว่างดำเนินการ คือวัคซีนโมเดอร์นา, วัคซีนซิโนฟาร์ม, วัคซีนสปุตนิกวี (ประชาชาติธุรกิจออนไลน์, 2564)

เปิดผลสำรวจความต้องการและข้อกังวลฉีดวัคซีนโควิด 19

กรมควบคุมโรคจึงได้เปิดเผยข้อมูลผลสำรวจความต้องการฉีดวัคซีนโควิด 19 ล่าสุด 57.8% ส่วนข้อกังวลอาการข้างเคียงหลังฉีดวัคซีน 54.7% ทั้งหมดสะท้อนถึงความกังวลที่มีแต่คนไทยยังอยากฉีดวัคซีนโควิด สิ่งสำคัญอยู่ที่การสื่อสารข้อมูลรอบด้าน สำหรับการสอบถามเรื่องความต้องการฉีดวัคซีนโควิดครั้งแรกตั้งแต่วันที่ 7-21 ธันวาคม 2563 ที่ผ่านมา ซึ่งขณะนั้นมีวัคซีนในต่างประเทศ พบว่าประชาชนอยากฉีดวัคซีนสูงมากถึง 72% จากกลุ่มตัวอย่างเฉลี่ย 3 พันคน หลังจากนั้นเมื่อมีข่าวอาการไม่พึงประสงค์เปอร์เซ็นต์อยากฉีดลดลง โดยในช่วงเดือนมกราคม 2564 เหลือประมาณ 61% จากนั้นวันที่ 9-22 มีนาคม มีคนอยากฉีดวัคซีน 40.9% ซึ่งลดลง “แต่ข้อมูลหลังเหตุการณ์ทองหล่อ ซึ่งเกิดการระบาดมากกลับพบว่า ตัวเลขคนอยากฉีดวัคซีนโควิดเพิ่มขึ้นมากถึง 53.5% ในช่วงวันที่ 14 -28 เมษายนที่ผ่านมา แต่เมื่อพิจารณาระหว่างวันที่ 29 เม.ย.-13 พฤษภาคม โดยยังไม่ครบรอบการสำรวจ เพียงแค่สัปดาห์แรกจะพบว่า คนอยากฉีดวัคซีนเพิ่มขึ้นถึง 56.8% และหากพิจารณาข้อมูลเรียลไทม์ 1 สัปดาห์กับอีก 3 วัน เพิ่มขึ้นอีก 1 เปอร์เซ็นต์ เป็น 57.8% แสดงว่าคนไทยอยากฉีดวัคซีนโควิดมากขึ้น” จากผลการสำรวจดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าคนไทยต้องการข้อมูลที่ถูกต้อง และต้องการการป้องกันตัวเอง แต่สิ่งหนึ่งที่เห็นคือข้อมูลที่มีการเผยแพร่ออกไปนั้นไม่ได้รับการตรวจสอบให้ดี มีผลทำให้เกิดข้อกังวลมากขึ้น ซึ่งจริงๆ คนไทยไม่ได้ฉีดวัคซีนครั้งแรกเพราะอย่างวัคซีนป้องกันไขหวัดใหญ่ก็เคยฉีดและไม่เคยสอบถามยี่ห้อด้วย แต่ครั้งนี้ไม่ใช่ และเกิดความต้องการอยากฉีดวัคซีนยี่ห้อที่แตกต่างกันไป จนทำให้เกิดการยึดติดยี่ห้อวัคซีน ดังนั้นสิ่งสำคัญที่ต้องสื่อสารคืออาการที่เกิดกับวัคซีนเป็นปฏิกิริยาอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้น (เจาะลึกระบบสุขภาพ, 2564)

จากการนำวัคซีนโควิดเข้ามาของรัฐบาลเพื่อนำมาฉีดให้กับประชาชนตามแผนที่กำหนด และผลข้างเคียงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น สร้างความวิตกกังวลไม่มั่นใจในการที่จะรับการฉีดวัคซีนตามผลสำรวจที่ได้มานั้น ประชาชนควรที่จะมีการติดตามข่าวสารเกี่ยวกับการรับวัคซีนอย่างต่อเนื่องโดยใช้สติ วิเคราะห์ข้อมูลอย่างรอบคอบ ตามหลักธรรมของโยนิโสมนสิการจะช่วยให้ประชาชนได้มีเป็นกระบวนการคิดพิจารณาที่เป็นระบบมีผลต่อการตัดสินใจต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

การนำโยนิโสมนสิการเพื่อนำสู่การปฏิบัติ

วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ คือ การนำเอาโยนิโสมนสิการมาใช้ในทางปฏิบัติ หรือ โยนิโสมนสิการที่เป็นภาคปฏิบัติ วิธีคิดแบบ โยนิโสมนสิการมีหลักการ 2 แบบ คือ โยนิโสมนสิการแบบที่ต้องให้การปฏิบัติการณ์จนถึงที่สุด และ โยนิโสมนสิการแบบปฏิบัติการณ์ระดับต้น ๆ หรือแค่มุ่งเตรียมพื้นฐานหรือพัฒนาตนเองในด้าน

คุณธรรมให้เป็นผู้พร้อมสำหรับการปฏิบัติขั้นสูงขึ้นไป โยนิโสมนสิการ ทำงานทั้ง 2 ช่วง คือ ทั้งตอนรับรู้อารมณ์หรือประสบการณ์จากภายนอก และตอนคิดค้นพิจารณาอารมณ์หรือ เรื่องราวที่เก็บเข้ามาแล้วในภายใน ลักษณะที่พึงสังเกตอย่างอย่างหนึ่งของการรับรู้ด้วยโยนิโสมนสิการ คือ การรับรู้เพียงเพื่อให้ถูกต้องตามเป็นจริง และเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับสติจะเอาไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตและทำกิจต่าง ๆ ประสบการณ์ไม่ใช่รับรู้แล้วจิตใจถูกอารมณ์หรือประสบการณ์ครอบงำหรือพาหลงหายไปเสีย ซึ่งแทนที่จะได้ความรู้มาแก้ปัญหา หรือได้ปัญญามาดับทุกข์กลับได้กิเลสและความทุกข์มาเพิ่มพูนทับถมตนแม้การคิดก็มี สำหรับปุถุชนการเป็นอยู่ด้วยอารมณ์คอยจะครอบงำคนอยู่แล้วตลอดเวลา โยนิโสมนสิการจะช่วยแบ่งเบาทุกข์ให้ปัญหาบรรเทาลงให้พ้นความเป็นปุถุชนได้แล้วก็มีคุณภาพทางอารมณ์ใหม่อย่างบริสุทธิ์เด่นชัดขึ้นมากกล่าวคือเกิดคุณธรรมข้อกรณมาช่วยสืบต่อคุณค่าทางด้านความงดงามอ่อนโยนของชีวิตอยู่ต่อไปพร้อมทั้งแทนที่ความขุ่นมัว หมองเศร้า เครียดเหงากังวลเป็นก็จะมีแต่ความรู้สึกที่ประณีต เช่น ความสดชื่น ผ่องใส โปร่งโล่ง เบิกบานใจ ความสุข ความสงบ และความเป็นอิสระสืบต่อไป โยนิโสมนสิการนี้เป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างบุคคลกับโลกหรือสภาพแวดล้อมภายนอกก่อนที่จะก้าวเข้าสู่ตัวมรรคที่เป็นองค์ธรรมภายในเฉพาะตน กล่าวคือกัลยาณมิตร (ปรโตโฆสะที่ดี) เป็นที่เชื่อมให้บุคคลติดต่อกับโลกอย่างถูกต้องเองโดยทางสังคม อีกทั้งเป็นที่เชื่อมให้บุคคลติดต่อกับโลกอย่างถูกต้องอย่างถูกต้องโดยทางจิตใจของตนเอง อันได้แก่ทางที่แห่งการรับรู้ และความคิดซึ่งเป็นทางที่แห่งปัญญาหรือการมองตามเป็นจริง ดังได้อธิบายมาแล้ววิธีโยนิโสมนสิการเท่าที่แสดงมานี้ได้นำเสนอโดยพยายามรักษารูปร่างตามที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์พุทธศาสนาผู้ศึกษาไม่พึงติดอยู่เพียงรูปแบบหรือถ้อยคำแต่พึงมุ่งจับเอาสาระเป็นสำคัญ อนึ่ง พึงอย่าไฉ่ด้วยว่าโยนิโสมนสิการนี้เป็นหลักธรรมภาคปฏิบัติที่ใช้ประโยชน์ได้ทุกเวลา มิใช่จะต้องรอไว้ใช้เมื่อมีเรื่องที่จะเก็บเอาไปนั่งขบคิด หรือปฏิบัติได้ต่อเมื่อปลื้มตัวออกไปนั่งพิจารณา แต่พึงใช้แทรกอยู่ในการดำเนินชีวิตประจำวันที่เป็นไปอยู่ทุกที่ทุกเวลานี้เอง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2556)

บทสรุป

การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 เป็นไวรัสสายพันธุ์ใหม่ที่มีการระบาดไปทั่วโลก ซึ่งนานาประเทศได้เร่งการผลิตวัคซีนที่มีคุณภาพมากที่สุดเพื่อสามารถป้องกันและยับยั้งการระบาดของโรคโควิด 19 ให้ได้อย่างต่อเนื่องเพื่อลดผลกระทบที่เกิดขึ้นโดยตรงทั้งเศรษฐกิจและสังคม และถึงแม้ปัจจุบันจะมีการนำเข้าวัคซีนโควิดโดยรัฐบาลเข้ามาดำเนินการฉีดวัคซีนให้ประชาชน แต่ก็ยังมีข้อมูลข่าวสารถึงผลกระทบกับสภาพร่างกายของประชาชนที่ได้รับวัคซีนโควิดไปต่าง ๆ นานา ซึ่งข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงยังไม่มี การสื่อสารกับประชาชน หรือแม้กระทั่งในสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ ที่มีการเผยแพร่ที่มีทั้งครบถ้วน และไม่ครบถ้วน มีทั้งการให้ความเห็นที่เป็นการโยมตีฝ่ายรัฐบาลก็ตาม เมื่อประชาชนได้รับข้อมูลทำให้ประชาชนเกิดความวิตกกังวลไม่กล้าที่จะรับวัคซีนดังกล่าว ทำให้การสร้างภูมิคุ้มกันหมู่ภายในประเทศเกิดความล่าช้าและส่งผลกระทบต่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศตามมา ซึ่งหากประชาชนได้นำหลักธรรมโยนิโสมนสิการเข้าพิจารณา วิเคราะห์ ข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวข้องทั้งในสื่อออนไลน์หรือข่าวสารที่มีการเผยแพร่จาก

หน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง ที่ด้วยสติและความเป็นกลางไม่เอนเอียงฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะทำให้สามารถเลือกตัดสินใจกับเรื่องที่กำลังสนใจและมีผลกระทบต่อตนเองโดยตรงได้เป็นอย่างดี เพราะโยนิโสมนสิการ คือการคิดพิจารณาโดยแยบคาย คิดอย่างมีวิธี คิดถูกทาง คิดให้เกิดผลอย่างพึงประสงค์มีเหตุผล เพื่อให้ได้เป้าหมายในการตัดสินใจที่ถูกต้องทั้งต่อตนเองและส่วนรวมได้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค. (2564). แนวทางการให้วัคซีนโควิด 19 ในสถานการณ์การระบาดปี 64 ของประเทศไทย. กรุงเทพฯ: ทีเอส อินเทอร์เน็ต.
- กลุ่มงานสหภาพสมาชิกรัฐสภาเอเชียและแปซิฟิก. (2563). สรุปรูปมาตรการและการดำเนินงานของไทยต่อสถานการณ์การแพร่ระบาด ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการรัฐสภา ระหว่างประเทศ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- เจาะลึกระบบสุขภาพ. (2564). เปิดผลสำรวจความต้องการและข้อกังวลฉีดวัคซีนโควิด 19. สืบค้นเมื่อ 11 พฤษภาคม 2564, จาก <https://www.hfocus.org/content/2021/05/21616>
- ประชาชาติธุรกิจออนไลน์. (2564). ข้อมูลจากสถาบันวิจัยวัคซีนแห่งชาติ ในแต่ละยี่ห้อ. สืบค้นเมื่อ 3 มิถุนายน 2564, จาก <https://www.prachachat.net/general/new>
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2556). โยนิโสมนสิการ – วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม. นครปฐม: วัดญาณเวศกวัน
- ศิริกร โพธิจักร. (2564). รับมือการระบาดระลอกใหม่ของโควิด-19. วารสารชีวจิต, 23(535), <https://dmh.go.th/news/view.asp?id=2304>